

Wilsbeschikkingen en de toetsing van euthanasie

Zoals al vaker op deze plaats is opgemerkt, blijft het debat over het levenseinde onverminderd actueel (Leget & Lemiengre, 2017; Olthuis, 2018). Dat merkt ook minister De Jonge van Volksgezondheid, Welzijn en Sport op. In een nota over medische ethiek (De Jonge, 2018) staat hij stil bij vraagstukken rond het einde van het leven, waarin volgens hem waarden als beschermwaardigheid voor het leven, barmhartigheid en zelfbeschikking een sleutelrol spelen. De minister gaat uitgebreid in op de derde evaluatie van de euthanasiewet (Onwuteaka-Philipsen et al, 2017). Hij benadrukt dat de evaluatie een positief beeld laat zien. Alle betrokken actoren zijn tevreden over de inhoud en het functioneren van de wet. Bovendien wordt de wet door 88% van de Nederlanders ondersteund en kan 76% zich voorstellen ooit gebruik te zullen maken van de mogelijkheden die de wet biedt. Dat er ook kritische kanttekeningen zijn te plaatsen bij het beproefde concept van evalueren komt in de nota niet ter sprake (zie Boer, 2017).

Het evaluatierapport laat ook zien dat 60% van de Nederlanders vindt dat mensen met vergevorderde dementie in aanmerking moeten kunnen komen voor euthanasie. Artsen denken daar heel anders over. Van hen vindt slechts 22% dat dit moet kunnen (in de vorige evaluatie was dat 29%). Hier stuiten we op een serieus discussiepunt. Terwijl de minister benadrukt dat euthanasie bij vergevorderde dementie mogelijk is en een schriftelijke wilsverklaring een mondeling verzoek kan vervangen (cf. de wet), vindt minder dan een kwart van de artsen dat een goed idee. De Jonge gaat niet op deze forse kloof in en legt in zijn brief de nadruk op het belang van het vroegtijdig spreken over de wensen rond het levenseinde, ook in geval van de diagnose dementie. In deze editie van het Tijdschrift voor Gezondheidszorg en Ethiek presenteren Pijnakker en collega's een uitgebreide analyse van een complexe casus van euthanasie bij vergevorderde dementie (zie ook Miller et al, 2018). De euthanasie die hier werd uitgevoerd bij een wilsonbekwame, ernstig demente dame werd door een Regionale Toetsingscommissie als onzorgvuldig beoordeeld, ondanks haar wilsverklaring. De auteurs concluderen dat artikel 2, lid 2, van de euthanasiewet onvoldoende aansluit bij de problematiek rond dementie (zie ook Van Baarsen, 2018). De ruimte die de wet biedt om euthanasie bij wilsonbekwame patiënten uit te voeren als er een wilsbeschikking is, lijkt problematisch. Helemaal als slechts een kleine minderheid (22%) van de artsen bereid is hieraan mee te werken.

In de nota gaat De Jonge ook in op het functioneren van de Regionale Toetsingscommissies Euthanasie (RTE), die de meldingen van euthanasie en hulp bij zelfdoding toetsen. Hoewel uit de wetsevaluatie blijkt dat de RTE's goed functioneren, zijn er ook enkele zorgen rond bijvoorbeeld het harmoniseren van oordelen (zou een beoordeelde casus hetzelfde oordeel krijgen bij een andere RTE?) en de hoge werkdruk bij de commissies. Berna van Baarsen staat in dit nummer van TGE uitgebreid stil bij de kwaliteit, de transparantie en de normontwikkeling die er is bij de toetsing van euthanasie. Zij bespreekt deze kwetsbare punten op basis van haar jarenlange ervaring als ethicus in een RTE en formuleert aanbevelingen ter verbetering. In een reactie stelt ethicus Dorothea Touwen dat haar ervaringen als lid van een RTE niet overeenkomen met die van Van Baarsen. Touwen ziet enkele onjuistheden en reageert hier op in haar bijdrage. In een nawoord betreurt Van Baarsen het dat Touwen niet ingaat op de interpreterende rol van RTE's en de normontwikkeling in de toetsingspraktijk. De discussie over de toetsing van euthanasie lijkt nog lang niet gesloten.

Gert Olthuis

Hoofdredactie.TGE@gmail.com

Literatuur

- Boer Th. De Derde evaluatie van de wet toetsing levensbeëindiging op verzoek en hulp bij zelfdoding: over de relatie van empirie, normativiteit en politiek. *Tijdschrift voor Gezondheidszorg en Ethiek* 2017; 27(4): 98-104.
- De Jonge H. Nota medische ethiek. Den Haag: Ministerie van VWS, Kamerbrief 6 juli 2018.
- Leget C, Lemiengre J. 15 jaar euthanasiewet. *Tijdschrift voor Gezondheidszorg en Ethiek* 2017; 27(4): 97.
- Miller DG, Dresser R, Kim SYH. Advance euthanasia directives: a controversial case and its ethical implications. *Journal of Medical Ethics*. Published online first, 3 March 2018.
- Olthuis G. To be continued: het debat over het levenseinde. *Tijdschrift voor Gezondheidszorg en Ethiek* 2018; 28(1): 1.
- Onwuteaka-Philipsen B, Legemaate J, et al. Derde evaluatie Wet levensbeëindiging op verzoek en hulp bij zelfdoding. Den Haag: ZonMw, 2017.
- Van Baarsen B. Een euthanasieverklaring en ondraaglijk lijden. Waarom nieuwe discussie nodig is. *Tijdschrift voor Gezondheidszorg en Ethiek* 2018; 28(1): 2-7.